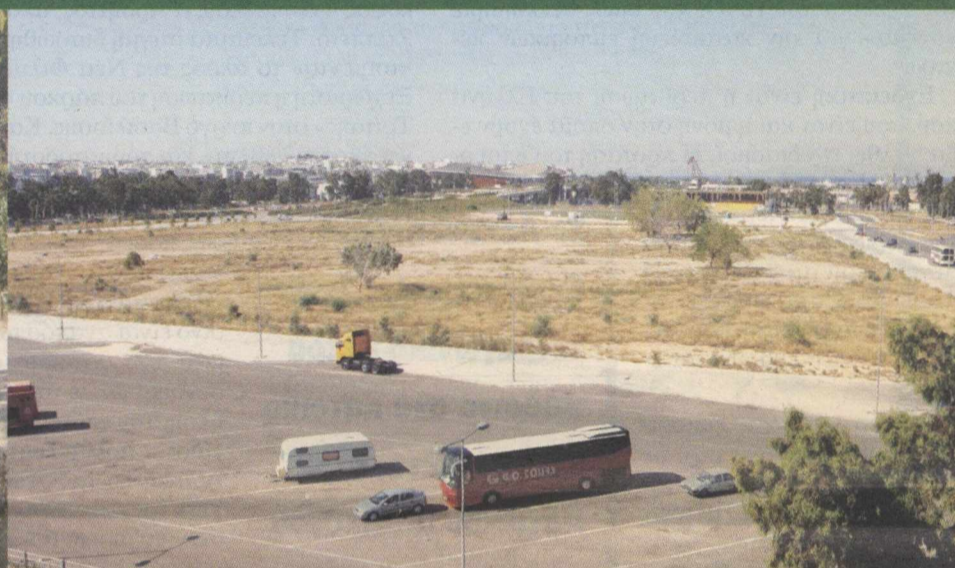

ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΝΑΠΟΜΕΙΝΑΝΤΕΣ ΧΩΡΟΙ: ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΟ - ΓΟΥΔΗ - ΦΑΛΗΡΟ

ΠΡΑΣΙΝΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Ελλειμμα 10.000 στρεμμάτων

Της ΧΑΡΑΣ ΤΖΑΝΑΒΑΡΑ

Σε 10.000 στρέμματα υπολογίζεται το έλλειμμα πρασίνου στο Λεκανοπέδιο, με βάση τα διεθνή στάνταρ για μεγαλουπόλεις. Η σημερινή Αθήνα του «τσιμέντου» και του νέφους χρειάζεται επειγόντως 63 πάρκα ίσα με τον Εθνικό Κήπο για να χαρακτηριστεί βιώσιμη πόλη!

Το πολεοδομικό συγκρότημα (πριν από την πυρκαγιά στην Πάρνηθα, που αφάνισε 56.000 στρέμματα δάσους, από τα οποία τα 20.000 ελατόδασος στον εθνικό δρυμό) είχε ανάγκη από 2-3 εκατ. δένδρα που θα λειτουργούσαν ως φυσικό κλιματιστικό αλλά και ως «ασπίδα» απέναντι στα αιωρούμενα σωματίδια, που ξεπερνούν τα όρια προστασίας της υγείας κάθε δεύτερη ημέρα.

Το σωτήριο έτος 2008, η πρωτεύουσα δεν έχει καν πρόγραμμα ανάπτυξης των ελεύθερων χώρων και οι κυβερνήσεις των μεταπολιτευτικών χρόνων προτιμούν να...

φντεύνουν μπετόν και να περιορίζονται να δηλώνουν στα λόγια την ανησυχία τους για τις ήδη ορατές κλιματικές αλλαγές. Μέσα σε δέκα χρόνια τιμεντάραμε στο Λεκανοπέδιο έκταση που αντιστοιχεί σε 18 αεροδρόμια του Ελληνικού. Ως «αντιστάθμισμα», κάνουμε ακόμα... ασκήσεις επί χάρτου για ένα μητροπολιτικό πάρκο των 5.300 στρ. που -καλώς εχόντων των πραγμάτων- θα είναι έτοιμο σε μια 15ετία!

Το πράσινο είναι το πιο μεγάλο χαμένο «στοίχημα» των Ολυμπιακών Αγώνων. Ο απολογισμός εξακολουθεί να είναι απαγορευτικός, αφού το Λεκανοπέδιο διαθέτει μόλις 2,55 τετραγωνικά μέτρα πράσινο ανά κάτοικο και βρίσκεται στον πάτο του καταλόγου των ευρωπαϊκών πρωτευουσών.

Ειδικά στις πυκνοδομημένες γειτονιές του Δήμου Αθηναίων, αλλά και στον Ζωγράφου, με τους ιδιαίτερα υψηλούς συντελεστές δόμησης, η αναλογία είναι μόλις 0,4 τετραγωνικό ανά κάτοικο, κάτι περισσότερο από... τίποτα.

Στην κορυφή του ευρωπαϊκού μέσου όρου εξακολουθούν να παραμένουν το Αμστερνταμ, με 27 τετραγωνικά, και το Βερολίνο με 13.

Τα στοιχεία ομάδας ειδικών του Ινστιτούτου Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών

(ΙΣΤΑΜΕ) είναι αποκαλυπτικά:

● Κατά τη δεκαετία 1991-2000 η επιφάνεια των νέων κατοικιών στην Αττική αυξήθηκε κατά 18,1%, που μεταφράζεται σε απώλεια αδόμητης γης συνολικής έκτασης 90.000 στρ.

● Στο ίδιο διάστημα κάηκαν 103.000 στρ. δασικών εκτάσεων, που αντιστοιχούν στο 4% της συνολικής επιφάνειας της Αττικής. Από αυτά, τα 2.300 στρ. οικοδομήθηκαν! Ειδικά στην Πεντέλη χάθηκαν 31.700 στρ., από τα οποία τα 1.400 στρ. έγιναν μεζονέτες!

● Η αναδάσωση και η φυσική αναγέννηση καμένων περιοχών καλύπτει μόλις 20.000 στρ. Αυτό σημαίνει ότι η δασοκάλυψη μειώθηκε κατά 24%.

● Η δόμηση επεκτάθηκε και σε αγροτική γη. Καλύφθηκαν άλλα 58.000 στρ., που αντιστοιχούν στο 1,9% της συνολικής επιφάνειας στην Αττική. Η μεγαλύτερη οικιστική ανάπτυξη εντοπίζεται κατά μήκος της Αττικής οδού, με έμφαση στον Γέρακα, τα Βριλήσσια, το Μαρούσι, την Πεύκη και τα Ανω Λιόσια.

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 το υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ είχε σχεδιάσει, με τη βοήθεια του Πολυτεχνείου, ένα δίκτυο μεγάλων πάρκων και άλλων χώρων πρασίνου

«Η σημερινή Αθήνα

χρειάζεται επείγοντως

63 πάρκα σαν τον Εθνικό

Κήπο για να χαρακτηριστεί

βιώσιμη πόλη»

για να αντιμετωπιστεί το τεράστιο έλλειμμα της πρωτεύουσας. Το 1996 είχε εμφανιστεί και στην Ελλάδα ο όρος μητροπολιτικό πάρκο, που ήταν πραγματικότητα στη συντριπτική πλειονότητα των ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων. Οι προγραμματισμοί του Οργανισμού Αθήνας αφορούσαν τέσσερεις σημαντικούς πόλους –το Ελληνικό, την περιοχή Γουδή, τον Ελαιώνα και το Φαληρικό Δέλτα– σε συνδυασμό με άλλα μέτρα (μεταφορά αεροδρομίου, Ιππόδρομο, κ.λπ.), που καλύπτουν πλήρως το έλλειμμα της πρωτεύουσας σε μεγάλους χώρους πρασίνου. Δέκα χρόνια μετά δεν έχει ξεκινήσει ούτε ένα μέτρο, ενώ σημειώνονται αρνητικές εξελίξεις σε αρκετές περιπτώσεις. Στον Ελαιώνα, για παράδειγμα, που έχει καίρια θέση για το Λεκανοπέδιο, το μόνον που έγινε είναι η χωροθέτηση του γηπέδου του ΠΑΟ, που όμως θεωρήθηκε «όχημα» για την κατασκευή εμπορικών κέντρων.

Ενδεικτική είναι η περίπτωση του Ελληνικού, που είναι και η μόνη στην οποία έχουν εξαγγελθεί σχεδιασμοί. Η πρόταση του υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ κάνει λόγο για «το μεγαλύτερο πάρκο της Ευρώπης και ένα από τα μεγαλύτερα στον κόσμο». Η πραγματικότητα όμως είναι πολύ πιο πεζή, αφού προβλέπεται να «φυτευθούν» τα εξής:

● Κατοικίες και εμπορικές χρήσεις σε 629 στρ. σε συνδυασμό με τη δυνατότητα για κτίρια άνω των 27 μέτρων που είναι το ανώτερο ύψος για το Λεκανοπέδιο. Θα πρέπει να προστεθούν άλλα 192 στρ. των εγκαταστάσεων του πρώην αεροδρομίου, που θα διατηρηθούν.

● «Σκληρές» επιφάνειες που φτάνουν τα 560 στρ. και αφορούν χώρους στάθμευσης και κίνησης. Υπολογίζεται ότι για τις ανάγκες των νέων κατοίκων, αλλά και των επισκεπτών στο μελλοντικό πάρκο, θα σταθμεύουν καθημερινά περίπου 20.000 ΙΧ. Αλλά 205 στρ. καταλαμβάνουν οι παλιοί διάδρομοι προσγείωσης-απογείωσης που θα διατηρηθούν. Υπολογίζεται ότι για τις ανάγκες της νέας λεωφόρου, που προβλέπεται να κατασκευαστεί στο δυτικό όριο και θα συνδέσει την παραλιακή με το «Ελ. Βενιζέλος», θα χρειαστούν περίπου 130 στρ. επιπέδων.

Όλα αυτά οδηγούν στη δημιουργία πάρκου της τάξης των 3.584 στρ. Ένα άλλο ανησυχητικό σημείο για το μέλλον του μητροπολιτικού πάρκου στο Ελληνικό είναι η φειδωλή φύτευση. Το εργαστήριο αστικού περιβάλλοντος του Πολυτεχνείου έχει υπολογίσει ότι για ένα ήπιο αστικό πάρκο απαιτείται να φυτευθούν τουλάχιστον 500-750 χιλιάδες μεγάλα και μικρά δένδρα και θάμνοι, έναντι 40-60 χιλιάδων που προβλέπει η μελέτη του υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ. Οι ειδικοί του Πολυτεχνείου (Ν. Μπελαβίλας, Φ. Βαταβάλη, Π. Σαμαρίνης, Ευαγγ. Χατζηκωνσταντίνου και Ειρήνη Λιάβα) επικαλούνται την περίπτωση του Εθνικού Κήπου των 158 στρ. που κατασκευάστηκε την περίοδο 1839-40 και αντιστοιχεί στο 3% του προβλεπόμενου στο Ελληνικό. Χρησιμοποιήθηκαν πάνω από 16.000 δένδρα και θάμνοι, ενώ σήμερα διαθέτει 7.000 μεγάλα δένδρα και 40.000 μικρά δένδρα και θάμνους. Με μοντέλο

τον Εθνικό Κήπο, στο Ελληνικό θα έπρεπε να φυτευθούν περίπου 1,6 εκατ. δένδρα και φυτά.

Εκτός από τη στασιμότητα στην αξιοποίηση των μεγάλων αδόμητων χώρων, στο Λεκανοπέδιο χάθηκαν τα τελευταία χρόνια και άλλοι μικρότεροι πόλοι, που θα ήταν πολύτιμοι σε τοπικό επίπεδο. Στην ευρύτερη περιοχή των Τουρκοβουνίων, με αφορμή τους Αγώνες, χάθηκε ένας χώρος 350 στρ. όπου κατασκευάστηκε κτιριακό συγκρότημα, που ήδη προβλέπεται να γίνει εμπορικό κέντρο. Την ίδια μοίρα είχε και το Σελεπίτσαρι της Νίκαιας. Αντί του πολιτιστικού πάρκου, τα 450 στρ. διατέθηκαν για την κατασκευή του συγκροτήματος της άρσης βαρών, όπου πρόκειται να εγκατασταθεί το Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Απειλές δέχονται και άλλοι χώροι, όπως ο λόφος Φινόπουλου, ο Αρδηττός, ακόμη και το Ζάππειο. Τελευταία στιγμή διασώθηκε από το «τσιμέντο» το άλσος της Νέα Φιλαδέλφειας. Ξεχωριστή η περίπτωση του πάρκου «Αντώνης Τρίτσης» στον πύργο Βασιλίσσης. Καταλαμβάνει έκταση 980 στρ. και χρηματοδοτήθηκε από το υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ, αλλά σήμερα φθίνει λόγω έλλειψης πόρων!

Στις μεγαλουπόλεις της Ευρώπης και των ΗΠΑ το πράσινο είναι αναπόσπαστο κομμάτι του αστικού ιστού, σε συνδυασμό με τα περιστασιακά άλση, που επίσης θεωρούνται είδος... πολυτελείας για την Αθήνα. Το πασίγνωστο Hyde Park του Λονδίνου, των 1.420 στρ., είναι ένα από τα μικρότερα της βρετανικής πρωτεύουσας, όπου οι δημοτικοί και βασιλικοί κήποι φτάνουν τα 60.000 στρ. Όπως και το Central Park της Νέας Υόρκης, των 3.372 στρ., έχουν και άλλο ένα «συν», αφού βρίσκονται στην καρδιά των πόλεων. Κάθε σύγκριση με το δικό μας Εθνικό Κήπο, που μαζί με το γειτονικό Ζάππειο φτάνει τα 288 στρ., είναι καταλυτική... Αλλωστε τα στοιχεία από τα σημαντικότερα αστικά πάρκα της Ευρώπης δείχνουν ότι το μελλοντικό μητροπολιτικό πάρκο στο Ελληνικό θα είναι ένα ωραίο μεσαίου μεγέθους πράσινο, καταρρίπτοντας τους ισχυρισμούς της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ που χαρακτηρίζει... μαξιμαλιστές όσους ζητούν να μη χτιστεί τμήμα του παλιού αεροδρομίου.

Στη χώρα μας το πράσινο αντιμετωπίζεται ως «βάρος». Το ίδιο το υπουργείο έχει αφήσει να διαρρεύσει ότι τα κονδύλια για το Ελληνικό, για φύτευση και συντήρηση για τα πρώτα 15 χρόνια, ανέρχονται σε 400 εκ. ευρώ. Το εργαστήριο αστικού περιβάλλοντος του Πολυτεχνείου, σε μελέτη που εκπόνησε για λογαριασμό των δήμων γύρω από το πρώην αεροδρόμιο, υπολόγισε ότι το ετήσιο κόστος είναι της τάξης των 10-12 εκατ. ευρώ και το συνέκρινε με τον ετήσιο προϋπολογισμό των Δήμων Αθηναίων (800 εκατ. ευρώ) και Πειραιά (330 εκατ.). Επισημαίνει μάλιστα ότι τα πάρκα δεν είναι «νεκροί» χώροι. Στο Λονδίνο, για παράδειγμα, το 2007 τα δέκα μεγαλύτερα πάρκα δέχθηκαν 29 εκατ. επισκέπτες. Μόνον ο Βοτανικός κήπος φθάνει σχεδόν τα δύο εκατ. επισκέψεις το χρόνο. Ακόμα και ο Εθνικός Κήπος στην Αθήνα έχει 2-3 χιλιάδες επισκέπτες την ημέρα, που σημαίνει περισσότερους από ένα εκατομμύριο το χρόνο.

Το Λεκανοπέδιο διαθέτει μόλις 2,55 τετραγωνικά μέτρα πράσινο ανά κάτοικο και βρίσκεται στον πάτο του καταλόγου των ευρωπαϊκών πρωτευουσών

Οι Αθηναίοι είναι π

5.300 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ

1.000 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ

4.900 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ

9.000 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ

ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Ηπια οικιστική αξιοποίηση 629 στρ., φύτευση με υψηλό πράσινο 2.650 στρ. και γκαζόν στο 14%.

ΦΟΡΕΙΣ

Να διαμορφωθεί ολόκληρο σε πάρκο, με αξιοποίηση των εγκαταστάσεων που ήδη υπάρχουν.

ΦΑΛΗΡΟ

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Συνεδριακό κέντρο στο κτίριο του τάε κβον ντο, αθλητικές εγκαταστάσεις στο προβλεπόμενο παράκτιο «άλσος».

ΦΟΡΕΙΣ

Να γίνει το άλσος των 240 στρέμμ.

ΓΟΥΔΗ

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Δεν υπάρχουν ούτε εξαγγελίες. Γίνεται τεμαχισμός του χώρου και διατίθενται τμήματα για νοσοκομεία και χώρους ψυχαγωγίας.

ΦΟΡΕΙΣ

Να θεσμοθετηθεί η μελέτη του Πολυτεχνείου και να γίνει μητροπολιτικό πάρκο, με εγκαταστάσεις αθλητισμού και πολιτισμού, καθώς και υψηλό πράσινο σε 600 στρέμμ.

ΕΛΑΙΩΝΑΣ

ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Με «όχημα» το γήπεδο του ΠΑΟ πέρασε ρυθμίσεις για κατασκευή εμπορικών κέντρων. Σχεδιάζει τροποποίηση του διατάγματος του 1995.

ΦΟΡΕΙΣ

Να προχωρήσουν οι πολεοδομικές μελέτες των γύρω δήμων και να διασφαλιστούν οι ελεύθεροι χώροι που προβλέπει το διάταγμα και φτάνουν στο 40%.

27

ΛΟΝΔΙΝΟ

Διαθέτει δημοτικά και βασιλικά πάρκα συνολικής επιφάνειας 60.000 στρ. Τα 10 μεγαλύτερα φτάνουν τα 24.400 στρέμμ., από τα οποία το **Richmond Park** είναι 9.550 στρέμμ., το **Bushy Park** 4.400 στρέμμ. και το **Hampstead Heath** 3.650 στρέμμ. Το **Hyde Park**, με 1.420 στρέμμ., περιλαμβάνεται στα... μικρά.

ΠΑΡΙΣΙ

Τα δέκα μεγαλύτερα πάρκα καταλαμβάνουν 25.500 στρ. Από αυτά, το πάρκο του **Σεν Κλουτ** είναι 4.600 στρέμμ., της **Βενσέν** 9.950 στρέμμ. και το **δάσος της Βουλώνης** 8.460 στρέμμ.

ΜΑΔΡΙΤΗ

Διαθέτει 10 μεγάλα πάρκα, από τα οποία το **Casa de Campo** έχει έκταση 17.220 στρέμμ.

ΜΟΣΧΑ

Το πάρκο **Σκολνίκια** είναι 6.000 στρ., το **Κουμίνσκι-Λιουμλίνο** 3.700 στρέμμ. και το πασίγνωστο **Γκόρκι** 1.200 στρέμμ. και είναι το μικρότερο της πόλης.

ο λόφος Φινόπουλου, ο Αρδηττός, ακόμη και το Ζάππειο

Πλέον τρωτοί και οφείλουν να δράσουν

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΑΛΑ*

Το αστικό πράσινο είναι είδος ανεπαρκές αλλή και υπό εξαφάνιση, παρά το γεγονός ότι η ευεργετική επίδρασή του είναι γνωστή από πολλές μελέτες και μετρήσεις: μείωση κυρίως της θερμοκρασίας της πόλης, δηλαδή του λεγόμενου φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας, και κάποια μικρή μείωση του μονοξειδίου του άνθρακα, του όζοντος και των οξειδίων του θείου και του αζώτου κατά 5-8% (αλλά και αύξηση των πτητικών οργανικών ενώσεων που δημιουργούν το όζον). Η μείωση της μέσης θερμοκρασίας της πόλης ανακουφίζει τους πολίτες, μειώνει την ανάγκη κλιματισμού, άρα και καυσίμων για τον αναγκαίο ηλεκτρισμό, βελτιώνει την ποιότητα ζωής, αυξάνει

Πράσινο: το φυσικό κλιματιστικό

την αξία των γειτονικών ακινήτων (κατά 10-15%, μόνον όμως για μικρά πάρκα της γειτονιάς, ενώ για τα μεγάλα μπορεί να επιφέρει και μείωση). Τι χρειαζόμαστε; Αύξηση του πρασίνου με τρόπους

εφικτούς και αποτελεσματικούς. Δηλαδή, δημιουργία πολλών μικρών πάρκων με ελάχιστο τσιμέντο, αξιοποίηση ανοιχτών χώρων για φύτευση κυρίως δέντρων, λουλουδιών και φυτά σε μπαλκόνια και ταράτσες, προστασία από την οικοδόμηση όσων εκτάσεων έτυχε να μην έχουν χτιστεί, όπως το Δέλτα, η παραλία Ν. Φάληρου/Καλλιθέας, ο Ελαιώνας, το Γουδί, το Αησος Συγγρού κ.λπ. Ποσοτικούς στόχους, όπως κονδύλια 2 € / κάτοικο ετησίως για δειροφύτευση (Πρόγραμμα Tree City σε 40 πόλεις των ΗΠΑ), κήποι σε 40 δημόσιες στέγες στο Σικάγο (2.000 τ.μ. από τα 3.880 τ.μ. της ταράτσας του δημαρχείου) κ.λπ. Δέντρα στα πεζοδρόμια της Αθήνας. Α, ναι, ξέχασα. Θα πρέπει γι' αυτό να φτιάξουμε πρώτα πεζοδρόμια αρκετά φαρδιά, με πλάτος 2 μ. τουλάχιστον. (Τα σημερινά των 80 πόντων δεν φτάνουν ούτε για τις διαφημιστικές πινακίδες!) Πώς; Μα μειώνοντας αντίστοιχα το χώρο για τα αυτοκίνητα ώστε να δουν και οι πεζοί μια «πράσινη» μέρα.

*Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Του ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΤΡΑΚΗ*

Οι μεγάλες πυρκαγιές στα περιστατικά δάση τον περασμένο χρόνο βοήθησαν στο να διατηρήσουμε ένα αρνητικό ρεκόρ που έχουμε τα τελευταία χρόνια έναντι των άλλων κρατών της Ε.Ε.

Πράσινο και ατμοσφαιρική ρύπανση

Το ρεκόρ αυτό έχει να κάνει με την κάλυψη πρασίνου στις αστικές περιοχές και συγκεκριμένα την αναλογία πληθυσμού προς την επιφάνεια δειροφύτευσης. Δεν θα ασχοληθούμε με τις επιπτώσεις στο μικροκλίμα της περιοχής από την ύπαρξη πρασίνου αλλά με την ευεργετική επίδραση της δειροφύτευσης στη βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Δεν είναι δυνατόν να ισχυριστούμε ότι η απόλυτη λύση για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου από την κυκλοφορία είναι η ύπαρξη δασών στον αστικό κορμό. Εν τούτοις είναι γνωστό

ότι η μεγάλη επιφάνεια που παρουσιάζουν τα φυλλώματα των δέντρων βοηθά στην απορρόφηση ενός μέρους των ρύπων και συγκεκριμένα των αιωρούμενων σωματιδίων. Ειδικά οι μεγάλες συστοιχίες δέντρων που βρίσκονται στις παρυφές των

δρόμων κατά μήκος μεγάλων λεωφόρων, εκτός από σημαντική ευεργετική δράση που προσφέρουν στη μείωση του θορύβου για τους κατοίκους αυτών των περιοχών, δημιουργούν και ένα προστατευτικό πλέγμα παγίδευσης των αιωρούμενων σωματιδίων. Και φυσικά αυτό το οποίο πρέπει να τονιστεί είναι η καταλυτική επίδραση των δέντρων στον έλεγχο των συγκεντρώσεων του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα, αέριο που θεωρείται ο βασικός υπεύθυνος για το φαινόμενο των κλιματικών αλλαγών. Τα τεράστια τροπικά δάση παίζουν το ρόλο του ρυθμιστή των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα, γι' αυτό άλλωστε είναι απόλυτα δικαιολογημένη η ανησυχία των επιστημόνων για την αποψίλωση αυτών των περιοχών για καθαρά κερδοσκοπικούς σκοπούς. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε που η καταστροφή των τροπικών δασών θεωρείται από πολλούς επιστήμονες η βασική αιτία για τη διατάραξη της κλιματικής ισορροπίας του πλανήτη μας με απρόβλεπτες συνέπειες.

*Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, διευθυντής του Ινστιτούτου Ερευνών Περιβάλλοντος του Αστεροσκοπείου Αθηνών

Ενα δίκτυο πρασίνου για την περιβαλλοντική ασπίδα

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΖΟΥ*

Σήμερα, αρχές του 21ου αιώνα, η «μεγάλη Αθήνα» -η Αθήνα του Λεκανοπεδίου, του Θριασίου και των Μεσογείων, δηλαδή των 100 και πλέον δήμων και κοινοτήτων με τα 4 εκατ. κατοίκους- συνεχώς επεκτείνεται καταλαμβάνοντας νέους γεωγραφικούς χώρους, χωρίς ίχνος πολεοδομικής πολιτικής. Με αυτόν τον τρόπο προοδευτικά χάνει και την κοινωνική της συνοχή, που ήταν ένα από τα

πλεονεκτήματα του τρόπου συγκρότησής της. Ταυτόχρονα, με προκλητικά απύσχα την πολυτεία από κάθε έννοια σχεδιασμού ή έστω προβληματισμού για τη μελλοντική δομή της πόλης, καθώς και του επιθυμητού επιπέδου ζωής των κατοίκων της, οι περιβαλλοντικοί δείκτες σταδιακά αλλά αμείλικτα επιδεινώνονται. Λαμβάνοντας υπόψη μας από τη μέχρι σήμερα εμπειρία ότι ένα οποιοδήποτε «νέο» ρυθμιστικό σχέδιο ανάπτυξης της από μόνο του

δεν θα έδινε λύσεις για τα πάντα, επανέρχεται στο προσκήνιο η ανάγκη εφαρμογής μιας τομεακής έστω πολιτικής: η διάσωση των τελευταίων μικρών, μεσαιών και μεγάλων κοινόχρηστων χώρων, με στόχο τη δημιουργία ενός εκτεταμένου δικτύου πρασίνου σε επίπεδο μητροπολιτικής Αθήνας. Ενα δίκτυο που θα ενώνει τους ορεινούς όγκους με τις ακτές του Σαρωνικού και θα περνά μέσα από τον πυκνοδομημένο ιστό της πόλης, με εκτεταμένες πεζοδρομήσεις και

δειροφυτεύσεις. Τέτοιοι χώροι υπάρχουν ακόμα και αντιστέκονται. Ομως, καθημερινά απειλούνται από την «αξιοποίησή» τους, από την έστω και «πλεθωρισμένη» εμπορευματοποίησή τους. Μετά την απώλεια της Πάρνηθας, για την περιβαλλοντική προστασία της Αθήνας δεν υπάρχουν πλέον περιθώρια υποχωρήσεων. Μόνο σχέδια δράσης και πολιτικές δεσμεύσεις.

*Καθηγητής Αρχιτεκτονικής Σχολής, αντιπρύτανης του Ε.Μ. Πολυτεχνείου

Στρατόπεδα: ευκαιρίες για πράσινο στην Αθήνα

Των ΝΙΚΟΥ ΜΠΕΛΑΒΙΛΑ, λέκτορα ΕΜΠ,
ΦΕΡΕΝΙΚΗΣ ΒΑΤΑΒΑΛΗ, υποψήφιας
διδάκτορας στο Εργαστήριο Αστικού Περιβάλλοντος
του Πολυτεχνείου

Σε πολλές ελληνικές πόλεις, τα στρατόπεδα καταλαμβάνουν σημαντικό τμήμα στο εσωτερικό του αστικού ιστού. Συνήθως πρόκειται για μεγάλες εκτάσεις, με υψηλά επίπεδα πρασίνου, ενώ η δόμηση περιορίζεται σε μικρό τμήμα τους, με ανεξάρτητα κτήρια, ενίοτε μεγάλης ιστορικής ή αρχιτεκτονικής αξίας. Συχνά, η λειτουργία των στρατοπέδων στο εσωτερικό των πόλεων προκαλεί ρήγματα στον αστικό ιστό, καθώς αποκόπτονται πλήρως ακόμα και γειτονικές συνοικίες. Δεδομένης μάλιστα της ασφυκτικής, σε πολλές περιπτώσεις, κατάστασης και της μεγάλης έλλειψης δημόσιων χώρων, η απομάκρυνση των στρατοπέδων από τον αστικό χώρο και η απόδοση της έκτασης που καταλαμβάνουν στην πόλη για τη δημιουργία χώρων πρασίνου προβάλλει ως διεξοδος σε ένα ζήτημα που δύσκολα βρίσκει την επίλυσή του.

Ο Ν. 2745/99 για τη «σύσταση προσωρινής υπηρεσίας για αξιοποίηση και μετεγκατάσταση στρατοπέδων» προβλέπει την κατά τουλάχιστον 50% παραχώρηση των χώρων των στρατοπέδων που απελευθερώνονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και τον καθορισμό χρήσεων γης ανεξαρτήτως των ισχυουσών ή προβλεπόμενων χρήσεων και όρων δόμησης της κάθε περιοχής, δίνοντας την ευκαιρία για δημιουργία νέων χώρων αστικού πρασίνου. Επιπλέον, σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, για να προχωρήσει η αξιοποίηση των στρατοπέδων απαιτείται όχι μόνο η συνεννόηση αλλά και η σύμφωνη γνώμη του ΥΠΕΧΩΔΕ, των ΟΤΑ και του ΥΕΘΑ. Παρότι σε αρκετές περιπτώσεις έχει εφαρμοστεί ο Νόμος, φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια η κατάσταση έχει παγώσει.

Όσον αφορά την Αθήνα, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στρατοπέδων και λοιπών εγκαταστάσεων του ΥΠΕΘΑ που καταλαμβάνουν σημαντικές, τόσο από άποψη μεγέθους όσο

Είναι γεγονός ότι η απομάκρυνση στρατοπέδων από τον αστικό χώρο θα έδινε ανάσα σε περιοχές ιδιαίτερα επιβαρυνμένες, όπως για παράδειγμα η περίπτωση των στρατοπέδων ΚΕΒΟΠ και ΚΕΔΒ του Χαϊδαρίου.

και από άποψη θέσης, εκτάσεις στο εσωτερικό της πόλης. Οι κινήσεις για μερική ή ολική απομάκρυνση στρατοπέδων με βάση το Ν.2745/99 είναι περιορισμένες, όπως για παράδειγμα η περίπτωση των στρατοπέδων ΚΕΒΟΠ και ΚΕΔΒ του Χαϊδαρίου. Είναι γεγονός ότι η απομάκρυνση στρατοπέδων από τον αστικό χώρο θα έδινε ανάσα σε περιοχές ιδιαίτερα επιβαρυνμένες από την οικιστική ανάπτυξη, όπως το Ρουφ, η Αγία Παρασκευή, οι Άγιοι Ανάργυροι και το Μενίδι. Το μεγάλο

ερώτημα είναι πώς η εφαρμογή του Ν. 2745/99 θα γίνει προς όφελος των κατοίκων και με σκοπό την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και την αύξηση του πρασίνου και πώς θα αποφευχθούν φαινόμενα κατακερματισμού και «οικοπεδοποίησης» των εκτάσεων των στρατοπέδων.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις «χαμένων ευκαιριών» για το Λεκανοπέδιο είναι τα στρατόπεδα του Α' Τάγματος Πεζικού (γνωστό ως Πάρκο Ελευθερίας - πρώην ΕΑΤ-ΕΣΑ) και η

«Στρατιωτική Πόλη Γουδή», το πρώτο με σχεδόν αποκρυσταλλωμένη τη νέα του ταυτότητα, ενώ για το δεύτερο η διαδικασία απόδοσής του στην πόλη βρίσκεται σε εξέλιξη, μέσα από πολλές τριβές και εντάσεις. Και στις δύο περιπτώσεις, η ελληνική πολιτεία έχει προβεί σε σταδιακές παραχωρήσεις τμημάτων σε ομάδες άμεσα συνδεδεμένες με τον ελληνικό στρατό, σε φορείς του δημόσιου τομέα ή σε φορείς που έχουν διασυνδέσεις με αυτόν. Οι παραχωρήσεις αυτές έχουν γίνει χωρίς σχεδιασμό και έχουν οδηγήσει:

- Σε απόδοση στους κατοίκους εξαιρετικά περιορισμένης έκτασης υπαίθριου δημόσιου χώρου.
- Στον κατακερματισμό της έκτασης των δύο στρατοπέδων, η οποία δεν επιτρέπει την ελεύθερη κίνηση των πολιτών μέσα στο χώρο, παρά μόνο περιμετρικά.
- Σε περιβαλλοντική υποβάθμιση, με την κάλυψη μεγάλου μέρους των φυσικών επιφανειών με νέα μεγάλα κτήρια και με σκληρές επιφάνειες για τη δημιουργία επίγειων χώρων στάθμευσης για τα νοσοκομεία, τα υπουργεία και τη μετεπιβίβαση στο μετρό. Παράλληλα, περιορίζεται το υψηλό πράσινο και καλύπτονται τα ρέματα.
- Σε υποβάθμιση αξιόλογων κτηρίων, αντιπροσωπευτικών της εποχής που κατασκευάστηκαν, όπως είναι τα στρατιωτικά κτήρια, τα περισσότερα από τα οποία δεν έχουν ακόμα χαρακτηριστεί διατηρητέα.

Αν και δεν πρόκειται για περιπτώσεις εφαρμογής του Ν.2745/99, τα διδάγματα είναι ιδιαίτερα πολύτιμα για οποιαδήποτε μελλοντική απομάκρυνση στρατοπέδου από τον αστικό ιστό της πρωτεύουσας, ενώ αναδεικνύεται άλλη μια φορά η σημασία συντονισμού των αρμόδιων φορέων και η ανάγκη ολοκληρωμένου σχεδιασμού.

Μικροκλίμα: μικρές πολιτικές για μια μεγάλη πόλη

Του ΜΑΝΘΟΥ ΣΑΝΤΑΜΟΥΡΗ*

Υπάρχει διαπιστωμένη κλιματική μεταβολή στην Αθήνα. Η θερμοκρασία του περιβάλλοντος έχει αυξηθεί. Η συχνότητα των καυσώνων έχει αυξηθεί. Τα διαστήματα με υψηλές θερμοκρασίες έχουν αυξηθεί. Η ένταση του φαινομένου της θερμικής νησίδας αυξάνεται συνεχώς. Οι Αθηναίοι είναι πλέον τρωτοί και οφείλουν να δράσουν.

Στην Αθήνα ο αριθμός των διαδοχικών ωρών άνω των 30°C έχει αυξηθεί έως και 40% κατά την περίοδο 1990-2004 συγκριτικά με την περίοδο 1977-1989. Οι καύσωνες εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα. Οι υψηλές θερμοκρασίες καθιστούν τους πολίτες πιο ευπαθείς και ιδιαίτερα τον πληθυσμό χαμηλού εισοδήματος. Όλες οι μελέτες έχουν δείξει ότι η μεγαλύτερη συχνότητα θανάτων καταγράφεται στον πληθυσμό χαμηλού εισοδήματος, που κατοικεί σε ακατάλληλα κτίρια χωρίς θερμική

προστασία και αερισμό. Πολυτεείς μετρήσεις στην Αθήνα έχουν δείξει ότι η αύξηση της θερμοκρασίας στο κέντρο της πόλης φτάνει έως και 10°C στη διάρκεια του καλοκαιριού. Η θερμοκρασιακή αυτή αύξηση συντελεί στον διπλασιασμό της απαραίτητης ενέργειας για τον κλιματισμό των κτιρίων. Με βάση τις μετρημένες θερμοκρασίες διαπιστώθηκε ότι μόνο στο Αιγάλεω το πρόσθετο κόστος εξαιτίας της αύξησης του κλιματισμού από τη θερμοκρασιακή αύξηση είναι σε τρέχουσες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας περίπου 430 ευρώ ανά οικογένεια. Οι πολίτες χαμηλού εισοδήματος κατοικούν σε ακατάλληλα κτίρια και είναι ευπαθείς στα ακραία κλιματικά φαινόμενα και τις υψηλές θερμοκρασίες. Μας διαφεύγει ότι μόνο το 8% των πολιτών χαμηλού εισοδήματος κατοικούν σε κτίρια με μόνωση και διπλά υαλοστάσια, ενώ το ποσοστό στα υψηλά εισοδήματα είναι 63%. Μετρήσεις της εσωτερικής θερμοκρασίας

σε 60 τέτοιες κατοικίες στην Αθήνα το καλοκαίρι του 2007 έδειξαν ότι περίπου για το μισό καλοκαίρι η εσωτερική θερμοκρασία ήταν άνω των 34°C, ενώ η θερμοκρασία έφτανε μέχρι τους 42°C. Μετρήθηκαν διαστήματα 145 διαδοχικών ωρών άνω των 34°C. Κατά τη διάρκεια κάθε καύσωνα η μέση θερμοκρασία των κτιρίων αυξανόταν κατά 1-1,5°C. Στο τέλος κάθε καύσωνα η εσωτερική θερμοκρασία έφτανε περί τους 38°C. Δεδομένης της αύξησης της εμφάνισης των καυσώνων, καθώς και εξαιτίας της αύξησης της θερμοκρασίας ο πληθυσμός χαμηλού εισοδήματος αποτελεί το πρώτο θύμα των κλιματικών μεταβολών. Αν η διάρκεια του καύσωνα επιμηκυνθεί κατά 1-2 μέρες, οι συνέπειες θα είναι τραγικές. Μπορεί να βελτιωθεί το μικροκλίμα; Ασφαλώς. Εχει γίνει και γίνεται συνεχώς σε πολλές μεγάλες πόλεις του κόσμου και μάλιστα από Έλληνες επιστήμονες. Πώς; Με την αύξηση του αστικού πρασίνου, με χρήση ψυχρών υλικών, με

μείωση της ανθρωπογενούς θερμότητας που εκλύεται από τα αυτοκίνητα. Απαιτείται μια συνολική στρατηγική βελτίωσης του μικροκλίματος στην πόλη, που όμως προϋποθέτει ένα ολοκληρωμένο επιστημονικό σχέδιο όπου κάθε μέτρο έχει μελετηθεί και αξιολογηθεί. Εμπειρικές και αποσπασματικές παρεμβάσεις τοπικού χαρακτήρα, χωρίς ολοκληρωμένη διάσταση, ελάχιστα συνεισφέρουν, έστω και αν φαινομενικά είναι προς την ορθή κατεύθυνση. Εμείς τι κάνουμε; Χτίζουμε τον Ελαιώνα, χτίζουμε το Ελληνικό, χτίζουμε την ανατολική Αττική. Κάθε τετραγωνικό νέου κτιρίου, κάθε τετραγωνικό ασφάλτου απαιτεί 5-6 τετραγωνικά πράσινου για να αντισταθμιστεί η επιβάρυνση στο μικροκλίμα. Μικρές πολιτικές για μια μεγάλη πόλη.

* Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, υπεύθυνος της Ομάδας Φυσικής Κτιριακού Περιβάλλοντος